ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

№4(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 558 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili ... 16
Salim Doniyorov

Axborot komunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish ... 21
Djo'rayev Yorqin Xolniyozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna

Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish ... 26
Djo'rayev Yorqin Xolniyozovich

Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari ... 29
Yunusov Dilshod Raxmatovich

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi ... 32
Aliqulova Habiba Bahranovna

Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri ... 36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi

Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli ... 41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna

Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин ... 44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна

STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari ... 49
Tashibekova Munojat Xoshimovna

Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari ... 53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna

O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati ... 59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi

O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend ... 64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi

Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati ... 67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna

Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari ... 69
N. A. Musayeva

Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari ... 76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi

Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching ... 81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li

Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari ... 84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna

Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati ... 87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna

Qo'ng'irot tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari ... 90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna

Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti ... 93
Shamuratov Asqar Abdullayevich

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills 98
Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li

Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari 106
Sobitov Otabek

O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari 111
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi

Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati 114
Xasanova Sarvinoz To'lqinjon qizi

Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differensiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi 118
Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich

Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения 123
Хамидова Гулноза Турсунбой кизи

Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari 127
Adizova G. M.

Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash 131
Ismoilova Adolat Anvarovna

STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi 134
So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari 138
Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi

Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli 142
Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi

Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari 146
Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi

Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari 150
Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi

Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida 153
Shanazarov Otabek

Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari 158
Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso

Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili 161
Xaydarov Xurshid Ismatovich

Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari 166
Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi

Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari 170
Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich

Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari 173
Abduraxmanov M. B.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash 178
Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna

Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish 181
Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi

Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research 183
Fozilova Maxina Adashevna

Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli 188
Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Boshlang'ich tayyorlov guruhida uloqtirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi 191
Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati 197
Inoyatova Zulfiya Xamdamovna

Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari 199
Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi

Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish 203
Kayumov Oybek Achilovich

Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish 209
Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish 211
Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna

Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish 214
Rayimova Shahlo Sobirjon qizi

STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari 217
Toshev Elbek Choriyevich

Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli 223
Usmanov Botir Allaberdiyevich

Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati 227
Xalilova Dilnoza Furkatovna

Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni 230
Xodiyeva Dilrabo Pirimovna

Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education 233
Yunusova Nodira Akhmadjanovna

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari 237
Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna

The Psychological Impact of Social Media on Youth 242
Dilfuza Qarshiboyeva

Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi 246
Islamova Dilfuza Dilshodovna

Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish 250
Pardayeva Muxlisa

Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati 257
Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi

Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers 259
Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar 264
Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi

"Personal learning assistant" vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili 268
Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li

Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi 272
Ravshanova Dildora Sagdullayevna

Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi 279
Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich

Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida) 283
Pardaboyev Doston

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari 286
Xaydarova Mavluda Mo'ydinjon qizi

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari 292
G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi

Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi 295
Sh. M. Ro'ziyeva

Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish 299
Mergenbaeva Asiya Erkebaevna

Musiqa o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati 304
S. M. Raxmonberdiyeva

Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish 307
Abdulxamidova Gulnoza

Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi 311
Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna

Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi 316
G'opporova Mahliyoxonim

Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari 319
Axmedov Boburjon Vasikovich

Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari 324
Mirzayev Shavkat Turdibayevich

Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha) 328
Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li

Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati 333
Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi

Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari 337
Yigitaliyev A. F.

Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari 343
D. R. Abdusalomov

Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi 348
Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich

Empirik tushunchalar va ularning gospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli 353
Sapayeva Mavluda Shanazarovna

Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya 357
Ibragimova Feruza Bahodirxonovna

Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar 362
Kamalova Dilobar Tairovna

Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish 366
Raximov Farxod Maxmudovich

Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish 370
Axmedov Husen Uzairovich

Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari 376
Ruziyeva Gulsara Temirqulovna

Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi 380
Nazarov Zokir Abdurahmonovich

Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida 383
A. Sh. Jumayev

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida 386
Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi

Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari 390
Asobayeva Noila Samatovna

Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish 395
Axmedova Zebixon Siddikovna

Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar 399
Boliyev Uchqun Ismatovich

Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts........ 402
Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna

Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics 405
Farkhod Kholmatov

Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni........ 413
G'oibov Yusufali Buxoraliyevich

Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi 417
G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna

1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili........ 420
Haydarov Farhod Irnazarovich

Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi 423
Islamova Dilfuza Dilshodovna

Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati 427
Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon

Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati 430
Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoxon Zohidjon qizi

Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры 433
Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.

Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari........ 436
Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna

Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages........ 440
Muminova Feruza Muratdjanovna

Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari 443
Muminova Nargiza Sabitdjanovna

Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi 447
N. I. Xalilova

Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari 450
Omanqulova Shohida Nematillo qizi

Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi 455
O'tkirova Zuhraxon Ahmedjanovna

Developing Listening and Speaking Skills in Middle School 458
Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi

Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati 461
Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon

Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari........ 464
Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari 467
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna

Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari........ 470
Solijonova Mavluda Zokir qizi

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari 472
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li

Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarning harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni 477
Tursunov Shaxzod Ramazonovich

Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati 480
Xalmatova Nasiba Bozorboyevna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari 485
Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish .. 488
Yuldoshova Mehriniso Ochildiyevna

Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar 491
Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li

Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности... 496
Дустова Дилдора Собиржановна

Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi 498
Imamova Nasiba Xurramovna

Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности 501
Нодира Азаматова

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyalanuvchilarning ijtimoiy-hissiy rivojlanishini tarkib toptirishning o'ziga xos tamoyillari 505
Mahmudova Zulfiya, Hoshimova Dilnoza

Musiqa ta'limi yo'nalishi talabalarida qo'shiq ijrochiligi malakalarini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari 509
Murodov Mirshoxid Burxanovich

Umummuhandislik fanlarini o'qitish jarayonida muhandislik oliy ta'lim muassasalari talabalarining texnologik kompetentligini shakllantirish 513
Kiyomov Abdulla Xaytaliyevich

Психолого-педагогический анализ использования исторических материалов на уроках математики в начальных классах.. 520
Джавлиева Гулнара Раушановна

Transport vositalari muhandisligida virtual reallik va simulyatsiyaga asoslangan ta'lim texnologiyalarini joriy etish: amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga tizimli yondashuv 529
Tashpulatov Boyburi Baymuratovich

Adaptiv texnologiyalar va ularning ta'lim tizimidagi o'rni.. 533
Quchqarova Dilnavoz Shaymaxammat qizi

Talaba-yoshlarda futbol mashg'ulotlari asosida jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari 538
Alimov Tojiddin Yaxshibayevich

Milliy madaniy meros asosida talabalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni rivojlantirish 542
Nomanov Kozimjon Kamoliddinovich

Innovatsion o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda motorikani rivojlantirish yo'llari 546
Nuritdinova Xurshida Norpulatovna, Azimova Umida To'ra qizi

Pedagogical opportunities for developing productive skills in english language learning 549
Shohida Otahanova

Bosh miya o'smasi bo'lgan maktab o'quvchilariga zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanib darslarni tashkil etish 552
Xakimova Gulshat Abdusalomovna, Nurmuhammedova Ruxshoda Mirsodiq qizi

MILLIY MADANIY MEROS ASOSIDA TALABALARDA IJTIMOIY VA AXLOQIY MAS'ULIYATNI RIVOJLANTIRISH

Nomanov Kozimjon Kamoliddinovich
University of Business and Science,
pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida talabalarning ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatini shakllantirishda milliy madaniy merosning o'rni yoritilgan. Globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlanayotgan sharoitda yosh avlodni ma'naviy kamolotga yetkazishda milliy qadriyatlar, urf-odatlar, an'analar hamda madaniy meros obyektlarining tarbiyaviy ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, ijtimoiy va axloqiy mas'uliyat tushunchalarining mazmun-mohiyati, milliy madaniy merosning talabalar ma'naviy-axloqiy tarbiyasidagi roli, jumladan, ularda insonparvarlik, adolat, fuqarolik burchi kabi sifatlarni shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan ochib berilgan.

Kalit so'zlar: madaniy meros, ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy mas'uliyat, ma'naviy-axloqiy tarbiya, fuqarolik faolligi, madaniy identifikatsiya, madaniy iftixor, pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar.

Abstract: This article examines the role of national cultural heritage in developing students' social and moral responsibility in the context of modern society. In the era of globalization and the rapid development of information and communication technologies, national values, customs, traditions, and cultural heritage objects play an important educational role in the spiritual development of young people. The article discusses the content and essence of the concepts of social and moral responsibility, as well as the role of national cultural heritage in students' moral and ethical education, including the cultivation of qualities such as humanism, justice, and civic duty, which contribute to social engagement.

Key words: cultural heritage, social responsibility, moral responsibility, moral and ethical education, civic engagement, cultural identification, cultural pride, pedagogical technologies, interactive methods.

Аннотация: В статье рассматривается роль национального культурного наследия в формировании социальной и моральной ответственности студентов в условиях современного общества. В условиях глобализации и развития информационно-коммуникационных технологий национальные ценности, обычаи, традиции и объекты культурного наследия имеют важное воспитательное значение для духовного развития молодого поколения. Раскрываются содержание и сущность понятий социальной и моральной ответственности, а также роль национального культурного наследия в духовно-нравственном воспитании студентов, включая формирование таких качеств, как гуманизм, справедливость и гражданский долг, способствующих социальной активности.

Ключевые слова: культурное наследие, социальная ответственность, моральная ответственность, духовно-нравственное воспитание, гражданская активность, культурная идентификация, культурная гордость, педагогические технологии, интерактивные методы.

KIRISH

Bugungi zamonaviy jamiyat taraqqiyoti davrida inson kapitali, ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamoloti strategik jihatdan muhim ahamiyat kasb etmoqda. Globallashuv jarayonida, axborot makonining kengayishi va turli madaniy ta'sirlarning kuchayishi sharoitida talabalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni shakllantirish murakkab, shu bilan bir qatorda, nihoyatda dolzarb pedagogik vazifalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu jarayonda milliy madaniy meros o'zining boy tarbiyaviy salohiyati bilan alohida ahamiyatga ega bo'lib, shaxs ma'naviyatini shakllantirishda mustahkam nazariy va amaliy asos vazifasini bajaradi.

Milliy madaniy meros jamiyatning tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan ma'naviy, axloqiy, estetik va ijtimoiy qadriyatlar majmuasi bo'lib, u xalqning dunyoqarashi, turmush tarzi va ma'naviy tajribasini o'zida mujassam etadi. Ushbu meros asosida tarixan shakllanib kelgan xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, an'analar, milliy bayramlar, axloqiy me'yorlar hamda buyuk mutafakkirlar tomonidan yaratilgan ilmiy va badiiy asarlar shular jumlasidandir. Mazkur meroslar yosh avlod tarbiyasida, ayniqsa, talabalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni shakllantirishda muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Ijtimoiy mas'uliyat shaxsning jamiyat oldidagi burch va vazifalarini anglashi, ularni vijdonan bajarishga intilishi hamda o'z faoliyatining ijtimoiy ahamiyatini tushunishi bilan belgilanadi. Axloqiy mas'uliyat esa insonning o'z xatti-harakatlarini umumqabul qilingan axloqiy me'yorlar asosida baholashi, o'zini o'zi nazorat qilishi va ma'naviy javobgarlikni his qilishi bilan bog'liq. Ushbu ikki tushuncha o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularni rivojlantirish jarayonida milliy madaniy merosdan maqsadli va tizimli foydalanish imkonini kengaytiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mavzu doirasidagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, milliy madaniy merosdan tizimli va maqsadli foydalanilgandagina talabalarda ijtimoiy faollik, axloqiy barqarorlik va fuqarolik mas'uliyati sezilarli darajada yuksaladi. Biroq amaliyotda bu imkoniyatlardan to'liq foydalanilmayotgani, metodik ta'minotning yetarli emasligi, ayrim hollarda milliy tarbiya masalalariga yetarlicha e'tibor qaratilmayotgani kabi muammolarni keltirib chiqarmoqda. Bu esa ushbu sohada ilmiy-uslubiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish va amaliyotga tatbiq etish zaruratini ko'rsatadi. Bu borada O'zbekiston Respublikasida ham ijtimoiy va siyosiy nuqtai nazardan bir qator ijobiy ishlar amalga oshirilmoqda. Shu sohani yanada rivojlantirishga doir Prezident qaror va farmonlari hamda bir qator chora-tadbirlar dasturlari belgilangan. Shular jumlasidan, yoshlarda siyosiy ong va siyosiy madaniyatni takomillashtirish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 14-sentabrdagi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi PQ-406-son[1] qarori qabul qilingan bo'lib, bu qaror doirasida yoshlarning milliy meros va milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabati hamda huquqiy va axloqiy qarashlari takomillashtirib borilmoqda.

Shu bilan bir qatorda, yurtimizda ma'naviy ishlarni oshirish maqsadida "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 28-iyuldagi PQ-3160-son[2] qarori yoshlarda moddiy va ma'naviy merosni asrab-avaylashga bo'lgan tuyg'ularni orttirishga dasturilamal vazifasini bajarmoqda.

Ta'lim jarayonlarida "Kadrlarni tayyorlash bo'yicha milliy dastur"da ham "ta'limning barcha bosqichlari va darajalarida talabalarning ma'naviy-axloqiy fazilatlarini milliy istiqlol prinsiplari, xalqning boy ma'naviy merosi va umuminsoniy qadriyatlar asosida rivojlantirish" vazifasiga keng e'tibor qaratilgan. Ushbu vazifalar mustaqillik g'oyasining asosini tashkil etib, ularni zamonaviy yoshlar ongiga singdirishda ta'lim va tarbiya jarayoni muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yoshlarning ma'naviy va axloqiy jihatdan tarbiyasi va unda milliy merosning o'rni, shuningdek, milliy merosni asrab-avaylash borasidagi qarashlarni bir qator mutafakkirlarning asarlarida ko'rishimiz mumkin. Jumladan, jadid ma'rifatparvar olim Abdulla Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" asari orqali o'zbek xalqining milliy axloqiy qadriyatlarini ilmiy-pedagogik jihatdan o'rganish ilmiy nuqtai nazardan asoslab berilgan. Ushbu asarda axloqiy tarbiya masalalari insonning milliy ruh, urf-odat va ma'naviy meros bilan uyg'un holda yoritilishi bilan alohida ajralib turadi. Avloniy axloqni inson kamolotining asosiy mezoni sifatida ko'rsatib, tarbiya avvalo oiladan boshlanishi va jamiyat orqali shakllanishini ta'kidlaydi. Shu nuqtai nazardan muallif milliy tarbiyaning asosi sifatida xalq an'analari, urf-odatlari va diniy qadriyatlarni ko'rsatib bergan. Masalan, u odob, hayo, insof, diyonat kabi tushunchalarni milliy axloqning ustuni sifatida ta'riflaydi. Milliy qadriyatlar talabalarda insonparvarlik, adolat, halollik, mehr-oqibat kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Xalq urf-odatlari va an'analari esa ijtimoiy munosabatlar madaniyatini rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lib, yoshlarda kattalarga hurmat, kichiklarga g'amxo'rlik, jamoada hamjihatlik kabi ko'nikmalarni qaror toptiradi. Shuningdek, milliy adabiyot va folklor namunalari orqali axloqiy g'oyalar ta'sirchan va obrazli shaklda yetkazilib, talabalarning ma'naviy dunyosi boyitiladi.

Milliy bayramlar va marosimlar esa ularda milliy o'zlikni anglash, jamiyatga daxldorlik hissini kuchaytirish va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan talabalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni shakllantirish jarayoni ko'p bosqichli va kompleks xarakterga ega bo'lib, u ta'lim va tarbiyaning o'zaro uyg'unligini talab etadi. Bu jarayonda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy faoliyat ham muhim o'rin tutadi. Xususan, talabalarni jamoat ishlariga jalb etish, ijtimoiy loyihalarda ishtirokini ta'minlash, ixtiyoriy faoliyat turlarini kengaytirish orqali ularda mas'uliyat hissini rivojlantirish mumkin. Bunda shaxsiy namuna, ijtimoiy muhit va pedagogik ta'sir omillari o'zaro uyg'un holda ta'sir ko'rsatadi. Sharq mintaqalarida tarixan shaxs kamolotida ta'lim va tarbiya jarayoni doimo uyg'un holda olib borilgan bo'lib, bu boradagi qarashlardan birini qadimgi Xitoy mutafakkiri Konfusiyning qarashlari va asarlarida ham ko'rishimiz mumkin. Konfusiy qarashlarida axloqiy tarbiya masalasi jamiyat barqarorligi va inson kamolotining asosiy omili sifatida namoyon bo'ladi. Uning ta'limotida ayniqsa, milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarga asoslangan tarbiya masalasi yetakchi o'rin tutadi.

1 https://lex.uz/docs/-3026246
2 https://lex.uz/ru/docs/-4071203

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim jarayonida interaktiv usullar, muammoli ta'lim, keys-stadi, rolli o'yinlar va loyiha asosida o'qitish kabi yondashuvlar talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, ularda tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini shakllantiradi hamda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni chuqur anglashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy madaniy meros mazmunini mazkur texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini yanada oshiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Madaniy ta'lim va fuqarolik rivojlanishi sohasidagi ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalarda milliy meros bilan bog'liq bilim va tajribalar tartibli ta'lim muhiti orqali shakllanadi. Shu bilan birga, madaniy yaqinlikni his etish va merosni zamonaviy jamoat muammolariga ahamiyatli deb qabul qilish ularning jamoatchilik va fuqarolik faoliyatida ishtirok etish istagini oshirishga xizmat qiladi.

Qadriyatlar ijtimoiylashuv nuqtai nazaridan ta'lim muassasalarida madaniy qadriyatlar va me'yorlarni yosh avlodga yetkazishda muhim bog'lovchi sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, qadriyatlarni o'rganish faqatgina madaniy bilimlarni egallashni o'z ichiga olmaydi, balki jamoaga mansublik va ijtimoiy majburiyatlar haqidagi ishonchlarni ham o'zlashtirishni talab qiladi (Grusec va Goodnow, 1994; Benish-Weisman va boshq., 2013).

Universitet talabalari uchun madaniy meros ta'limi keng qamrovli ijtimoiylashuv muhiti sifatida xizmat qilishi mumkin, bu esa madaniy qadriyatlarni legitimlashtirish, shaxsiy rivojlanishni milliy va jamoat qadriyatlari bilan uyg'unlashtirish hamda jamiyatning faol a'zosi bo'lish ma'nosini anglash uchun ramziy resurslar taqdim etish bilan ifodalanadi (Liu va boshq., 2025; Sagiv va boshq., 2022; Pascarella va Terenzini, 1991). Shu bilan birga, tadqiqotlarda yoshlar orasida fuqarolik faoliyati nafaqat fuqarolik bilimlari va ko'nikmalari bilan, balki shaxsiy identifikatsiya hamda emosional majburiyatlar orqali ham shakllanishi ta'kidlanadi (Ehrlich, 2000; Zaff va boshq., 2010; Flanagan va Levine, 2010; Finlay va boshq., 2010).

Madaniy meros ta'limda ko'pincha moddiy va nomoddiy madaniy resurslarni o'quv jarayoniga integratsiya qiluvchi ta'limiy amaliyot sifatida qaraladi. Uning maqsadi talabalarning madaniy merosni tushunishi, qadrlashi va madaniy davomiylik haqida xabardorligini oshirishdan iborat. Universitet kontekstida meros bilan bog'liq kurslar va ta'limiy faoliyatlar talabalarga madaniy an'analarni statik tarixiy yodgorliklar sifatida emas, balki zamonaviy ijtimoiy masalalar va umumiy farovonlik uchun muhim resurslar sifatida qabul qilish imkonini beradi (Sweeney va Tanaka, 2022). Empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, madaniy o'rganish tajribalari jamoatchilik ogohligini oshirish, umumiy fuqarolik me'yorlarini qo'llab-quvvatlash va yoshlarning fuqarolik hayotida ishtirok etish istagini kuchaytirish bilan bog'liq. Bu natijalar madaniy meros talabalarning hayotiy faoliyatini, ijtimoiy bog'lanishni va fuqarolik ishtirokining kundalik hayotdagi ahamiyatini kuchaytirish orqali fuqarolik faoliyati bilan bog'liq bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

O'zbekistondagi oliy ta'lim tizimida madaniy meros ta'limini talabalarning fuqarolik faolligini shakllantirishga yo'naltirilgan holda joriy etish kompleks pedagogik yondashuvni talab qiladi. Bunday yondashuv, avvalo, ta'lim jarayonida milliy-madaniy qadriyatlarning mazmunan va funksional jihatdan integratsiyalashuvini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, u talabalarda nafaqat madaniy bilimlarni, balki ijtimoiy mas'uliyat, fuqarolik burchi va jamiyat hayotida faol ishtirok etishga bo'lgan ichki ehtiyojni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, madaniy merosni o'rganish jarayoni shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatga asoslangan va qadriyatlarga tayangan ta'lim modellarini amalga oshirishni taqozo etadi.

Mazkur jarayonda loyihaga asoslangan, muammoli ta'lim va tajribaviy o'qitish kabi zamonaviy pedagogik metodlar alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, loyiha faoliyati orqali talabalar madaniy meros obyektlari va an'analarini mustaqil tadqiq etadi, ularning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyatini anglaydi hamda ijtimoiy muhit bilan o'zaro aloqada bo'lish tajribasini orttiradi. Muammoli ta'lim esa madaniy merosni saqlash, uning transformatsiyasi va globallashuv sharoitidagi o'rni kabi masalalar yuzasidan tanqidiy va tahliliy fikrlashni rivojlantiradi. Shu bilan birga, amaliy o'qitish shakllari – muzeylar, tarixiy obidalar va madaniy maskanlarga tashriflar – talabalarda madaniy identifikatsiya, emosional bog'lanish va madaniy iftixor tuyg'ularini mustahkamlaydi.

Bundan tashqari, ta'lim jarayonida servis-o'qitish elementlarini qo'llash muhim ahamiyatga ega bo'lib, u orqali talabalar madaniy merosni targ'ib qilishga qaratilgan ijtimoiy loyihalarda ishtirok etadi, jamoatchilik bilan hamkorlik qiladi va o'z faoliyatining ijtimoiy ahamiyatini oshiradi. Mazkur jarayonda keys-tahlil, rolli o'yinlar, diskussiya va debatlar kabi interfaol usullar talabalarning muloqot madaniyati, fuqarolik pozitsiyasi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, interdisiplinar yondashuv madaniy merosni tarix, sotsiologiya va pedagogika nuqtai nazaridan kompleks o'rganish imkonini beradi. Amaliyotda mazkur yondashuvlarni samarali joriy etish uchun madaniy merosni ta'limiy o'quv dasturlariga tizimli ravishda integratsiya qilish, universitet tizimida madaniy muhitni shakllantirish, shuningdek, muzeylar, mahalliy institutlar va madaniy markazlar bilan hamkorlikni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi. Bu orqali ta'lim jarayoni nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmay, talabalarning real ijti-

moiy-madaniy muhitda faol ishtirokini ta'minlaydi. Umuman olganda, madaniy meros ta'limining mazkur pedagogik model asosida tashkil etilishi talabalarda madaniy identifikatsiya va madaniy iftixorni mustahkamlaydi hamda ularning fuqarolik faolligi, ijtimoiy mas'uliyati va jamiyat taraqqiyotiga daxldorlik hissini rivojlantiradi. Bu o'z navbatida, oliy ta'limning strategik maqsadlari bilan uyg'un holda faol pozitsiyaga ega barkamol shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib shuni ta'kidlash joizki, bugungi tezlik bilan rivojlanib borayotgan dunyoda yosh avlodning ma'naviy va axloqiy jihatdan rivojlanishi ta'limiy va tarbiyaviy jihatdan muhim pedagogik mas'uliyatning ortishiga sabab bo'lmoqda. Madaniy merosning boy tarbiyaviy potensiali talabalarda ijtimoiy mas'uliyat, fuqarolik burchini anglash, axloqiy qadriyatlar asosida o'zini nazorat qilish va ma'naviy kamolotga erishishning asosiy omili hisoblanadi. Milliy merosdan maqsadli va tizimli foydalanish orqali talabalarda ijtimoiy faollik, axloqiy barqarorlik va madaniy identifikatsiyani sezilarli darajada yuksaltirish mumkinligi kuzatilmoqda. Shuningdek, tarixiy meros, adabiy manbalar, an'anaviy urf-odatlar hamda milliy bayramlar talabalarda milliy o'zlikni anglash, hamjamiyatga daxldorlik hissini kuchaytirish va jamiyat hayotida faol ishtirok etish imkonini yaratadi.

Shuni ta'kidlash joizki, ilmiy tadqiqotlar talabalarda madaniy meros bilan bog'liq bilim va tajribalarning jamiyat hayotidagi ahamiyatini anglashini ko'rsatadi, bu esa ularning fuqarolik pozitsiyasi, ijtimoiy mas'uliyati va madaniy iftixorini mustahkamlaydi. Shu tarzda, oliy ta'limda milliy madaniy meros ta'limini maqsadli va kompleks yo'l bilan amalga oshirish yosh avlodda barkamol shaxs, fuqarolik mas'uliyati va madaniy identifikatsiyani shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 14-sentabrdagi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi PQ-406-son qarori https://lex.uz/docs/-3026246
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 28-iyuldagi PQ-3160-son "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi qarori https://lex.uz/ru/docs/-4071203
3. Yo'ldoshev, J., Hasanov, B. Cultural Heritage and Youth Education. Tashkent: Ma'naviyat, 2021. - 196 p.
4. UNESCO. Heritage Education for Sustainable Development. Paris: UNESCO Publishing, 2019. - 152 p.
5. Raximova, S. "Innovative Technologies in Teaching Cultural Heritage." Education and Innovation Journal, 2022, №2, pp. 55-61.
6. Mamarasulov, U. Methodology for Developing Students' Reflective Competencies. Tashkent: University Press, 2020. - 150 p.
7. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: "O'qituvchi", 1992.
8. Konfusiy. Lun yuy (Suhbatlar va mulohazalar).
9. Akhmedova, D. "Using Cultural Heritage in Moral and Ethical Education of University Students." Problems and Solutions in Higher Education, 2023, №4, pp. 40-47.
10. Karimova, M. "The Role of Cultural Heritage in Developing Students' Ethical Awareness." Pedagogical Research Journal, 2021, №3, pp. 22-29.
11. G'afforov, A. Theoretical Foundations of Goal-Oriented Education in Moral Development. Tashkent: Tafakkur, 2018. – 180 p.
12. Monteagudo-Fernández, J., Gómez-Carrasco, C. J., and Chaparro-Sainz, Á. (2021). Heritage education and research in museums: conceptual, intellectual and social structure within a knowledge domain (2000-2019). Sustainability, 13:6667. doi: 10.3390/su13126667
13. Pascarella, E. T., and Terenzini, P. T. (1991). How College Affects Students: Findings and Insights From Twenty Years of Research. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc.
14. Phinney, J. S. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. Journal of Adolescent Research, 7, 156-176. doi: 10.1177/074355489272003.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.